

ที่มาของ“น้ำตาแสงใต้”

อาหารสมอง : วีรกร ตรีเศศ

ปีที่ 29 ฉบับที่ 1479

วันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2551

หน้า 44

เราเคยติดกันมานาน วันนี้ขอแนะนำหนังสืออ่านเบาๆ แต่มีสาระน่ารู้ชื่อ “เพลงผีบอก” ของ สง่า อารัมภีร ซึ่งจั่วหน้าปกอย่างเร้าใจว่า “รวมเรื่องผีและที่มาของเพลงน้ำตาแสงใต้”

ผมจำได้ว่าคุณชาย ถนัดศรี สวัสดิวัตน์ เคยแซว “ลุงแจ้ว” หรือ คุณสง่า อารัมภีร เพื่อนรักที่เขียนเรื่องผีเป็นตอนๆ ชื่อ “แจ้วชอบผี” ใน “ฟ้าเมืองไทย” เมื่อ 40 กว่าปีก่อนว่า “คนมันตายไม่ทัน ให้ไอ้แจ้วเอามาเล่าเรื่องผี” หนังสือคัดเรื่องผีชิ้นยอดมาเล่าในเล่มนี้จึงน่าสนใจ

ผมไม่ฮึดกับเรื่องผีจึงขอท่านผู้ชอบผีทั้งหลายหาซื้อมาอ่านกันเอง ผมสนใจที่มาของเพลงน้ำตาแสงใต้ ซึ่งเป็นเพลงไทยที่มีทำนองไพเราะที่สุดเพลงหนึ่ง แต่ถึงอย่างไรก็ไม่พ้นเรื่องเกี่ยวกับผีๆ ไปได้

ลุงแจ้วเล่าที่มาของเพลงดังนี้ “ข้าพเจ้าจำได้แม่นยำว่าวันนั้นในราวเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2488 ศิวารมณณ์ กำลังซ่อมละครเรื่อง “พันท้ายนรสิงห์” อยู่ที่ห้องเล็กศาลาเฉลิมกรุง ดูเหมือนจะเข้าไปแกรมวันที่ 10 พฤศจิกายน เราซ่อมกันอย่างหนัก เพราะเป็นสมัยที่เริ่มงานใหม่ๆ กำลังพืด สุรสิทธิ์, จอก, สมพงษ์ และทุกๆ คน มาซ่อมตั้งแต่เช้าจนเย็นทุกวัน (ไม่เหมือนเดี๋ยวนี้นี้ เขาไม่มาเย็นก็ไม่มา ไม่รู้ไปไหนกันแะ) เนรมิต, มารุต สมัยโน้นเข้าคู่กันคร่ำครีดยกับบทและวางคาแร็คเตอร์ตัวละครเป็นการใหญ่ นาฏศิลป์ก็ซ่อมกันไป เดินกันไป นักร้องก็ร้องกันไป เสียขาดไปทั่วห้องเล็ก ศาลาเฉลิมกรุง ตั้งแต่ 09.00-15.30 น. ทุกวัน

ตอนนั้นข้าพเจ้ามีหน้าที่แต่เพียงติดเปียโนสำหรับให้นาฏศิลป์เขาซ่อมและต่อเพลงให้นักร้องเท่านั้น ผู้แต่งเพลงให้ศิวารมณณ์สมัยนั้นคือ ประจักษ์ วาทยกร และ โปธิ์ ชูประดิษฐ์ ข้าพเจ้าเป็นนักดนตรีใหม่ๆ ยังไม่ถึงปีเลย เพลงก็แต่งกับเขาอย่างไม่เป็น และยังไม่เคยคิดเลยว่า

แต่งกับเขาได้ยังไง ได้แต่ดูเขาแต่งเท่านั้น วันหนึ่งๆ ก็ได้แต่ติดเปียโนจนเมื่อยนิ้วไปหมด

เหลือเวลาอีก 5 วัน ละครก็จะแสดงแล้ว ปรากฏว่าเพลงเอกของเรื่องคือ “น้ำตาแสงใต้” ทำนองยังไม่เสร็จ ทั้งคุณประจักษ์และคุณโปธิ์แต่งส่งมาคนละเพลงสองเพลงก็ยังไม่เป็นที่พอใจแก่เจ้าของเรื่องและผู้กำกับ ทั้งเจ้าของเรื่องและผู้กำกับต้องการจะให้เพลงที่มีสำเนียงเป็นไทยแท้ มีรสและวิญญาณไปในทาง “หวานเย็นและเศร้า” เพลงของคุณประจักษ์ที่ส่งมามีสำเนียงกระเดียดไปทางฝรั่งของคุณโปธิ์ก็ไปกลางๆ คือครึ่งไทยครึ่งฝรั่ง ล่วงมาอีกหนึ่งวัน ทำนอง “น้ำตาแสงใต้” ก็ยังไม่เสร็จ เจ้าของเรื่อง ผู้กำกับ ตลอดจนผู้ร่วมงาน ต่างก็อึดอัดไปตามๆ กัน

เย็นนั้นเมื่อเลิกการซ้อมแล้ว ข้าพเจ้าก็พลอยอึดอัดไปกับเขาด้วย ในเมื่อด้านอื่นเขาเสร็จกันเรียบร้อยแล้ว ยังอยู่แต่เพลง “น้ำตาแสงใต้” เพลงเดียวเท่านั้น และใครก็รับรองไม่ได้ด้วยว่า เมื่อคุณประจักษ์และคุณโปธิ์แต่งมาอีกจะเป็นที่พอใจแก่เจ้าของเรื่องและผู้กำกับหรือไม่ เมื่อถึงเวลาการโรงมาปิดห้องซ้อม ข้าพเจ้าก็ลงมาเก็บๆ กังๆ อยู่หน้าเฉลิมกรุง ไม่รู้จะไปไหนดี มันงงไปหมด ก็ได้ยินเสียงเรียก

“หง่า หง่า” ...คุณทองอิน บุญยเสนา ที่ใครๆ เรียกว่าพี่อินบ้าง ลุงผีบ้าง ยืนยิ้มเปล่อยู่ สนทนาปราศรัยกัน สักครู่ก็ข้ามไปที่ร้านโวโก้ พี่อินตอนนั้นเป็นร้อยโท เงินเดือนตั้ง ก็สั่งแมวคูมาชวดหนึ่งพร้อมด้วยปีกเปิดและตุตเปิดอันเป็นของโปรด กินกันไปคุยกันไปจนเหล้าหมดขวด ชักตึงๆ หน้าเมื่อสั่งชวดที่สอง พี่อินเขาก็เอ่ยถึงกิจการศิวารมณณ์เป็นงีบๆ “ราบรีนเรียบร้อยหรือโจน” ข้าพเจ้าก็ตอบไปตามที่รู้ ไอ้ที่ไม่รู้ก็ไม่ตอบ

สักครู่ข้าพเจ้าก็เอ่ยถึงเพลง “น้ำตาแสงใต้” ที่ยังแต่งกันไม่เสร็จ เวลาที่เหลือน้อยเต็มที และได้เล่าถึงความต้องการของ ผู้กำกับและเจ้าของเรื่องว่าต้องการให้เป็นเพลงที่มีสำเนียงไทยแท้ มีรสหวานเย็นและเศร้า พี่อินฟังแล้วก็พูดว่า

"เพลงไทยนั้นมีเยอะ" แต่ไอ้รสหวานเย็นและเศร้าที่ฟังว่า มันมีน้อย อ้าวชอบมาก และรู้สึกหวานเย็นเศร้าที่เห็นมีแต่ "เขมรไทรโยค" และ "ลาวครวญ" เท่านั้น" ... (หลังจาก กินข้าวและเหล้า) ข้าพเจ้าซึ่งกำลังดื่มกลืนข้ามปากเดิน มาทางหลังเฉลิมกรุง ขณะนั้นทางแผนกจากยังไม่เลิก เขาทำงานกลางคืนกัน โผล่ไปก็เห็นน้ำตันกำลังควบคุม ลูกน้องตัวเป็นเกลียวอยู่

ข้าพเจ้าเข้าไปนั่งดูเขาทำงานพลางแหงนคิ้วคนนั้นยั่วคนนี้ สักครู่ก็วงจนทนมไม่ไหว ที่จริงคงไม่วงทนม มันคง เป็นฤทธิ์เหล้าทำให้มันจนทนมไม่ไหว เลยเอนหลังลงที่ เก้าอี้นวมยาวของน้ำตันนั่นเอง...เอนปุ๊บก็หลับปั๊บ จะ หลับไปนานสักเท่าไรก็ไม่รู้

ข้าพเจ้ารู้สึกแปลกใจมาก ที่ใครขึ้นมาเล่นเปียโนที่ห้อง เล็กก่อนข้าพเจ้า ปกติ 08.00 น. กว่าๆ ข้าพเจ้าต้องมา ไล่เสียงเปียโนคีย์ต่างๆ ก่อนเสมอ ข้าพเจ้ามาก่อนใครๆ ทุกคนเป็นธรรมดาทุกวัน แต่วันนี้ก่อนเข้าไปในห้อง ได้ยินเสียงเปียโนไพเราะเหลือเกิน ข้าพเจ้าจึงเข้าไปดู แผลกเหลือเกิน

ท่านที่รัก...ในห้องซ้อม ข้าพเจ้าเห็นคนอยู่ 4 เป็นชาย 3 หญิง 1 แต่งกายแปลกมาก ชายแต่งกายเหมือนทหาร นักรบไทยโบราณ เขาดอดทวมวางไว้บนเปียโน คนเล่น เปียโนผิวค่อนข้างขาว หน้าคมคาย อีกคนหนึ่งผิวคล้ำ นั่งอยู่ทางขวาของเปียโน คนที่ 3 อายุมากกว่าสองคน แรก ผมหงอกประปราย ท่าทางเป็นผู้มีบุญหนักศักดิ์ ใหญ่ หน้าตาอึมเิบ ส่วนผู้หญิงนั้นสวยเหลือเกิน แต่ง กายแบบโบราณ อีกเหมือนกัน นุ่งผ้าจีบพก ห่มผ้าแถบสี แดงสด ผิวฉนวน ปล่อยผมยาวปรกบ่า กำลังยื่นเอามือ เท้าเปียโนอยู่ด้านซ้าย...

เพลงที่บรรเลงเป็นเพลงหวานเศร้าสำเนียงลาว "ลาว ครวญ" อันหวานเศร้า ฝีมือของเธออยู่ในชั้นเลิศ นิ้ว ขาวๆ กลมๆ ป้อมๆ ไต่ไปบนคีย์เปียโนอย่างน่ารัก บรรยากาศรอบๆ ภายข้าพเจ้ากดค้ำ รู้สึกว่ามีแต่ความ เศร้าสลด ความคิดถึง ข้าพเจ้านั่งน้ำตาคลอ คิดไปถึง ความหลัง ถึงพ่อแม่ พี่น้อง ผู้มีพระคุณ ถึงผู้เป็นสุดที่รัก เพลินอยู่จนเพลงจบเมื่อไรไม่รู้สึกรู้ตัว...

ข้าพเจ้าเพลินฟังอยู่จนต้องสะดุ้ง เมื่อมีมือหนักๆ มาเขย่า จนรู้สึกตัวตื่นจากภวังค์ เอ...นี่ข้าพเจ้าไม่ได้อยู่บนห้องเล็ก เฉลิมกรุงหรือนี่ ข้าพเจ้ามานอนที่เก้าอี้นวมใต้ถุนเฉลิม กรุง...

บ่ายๆ สามโมงวันนั้นเมื่อนาฏศิลป์และละครกลับกันแล้ว บนห้องเล็กเหลือข้าพเจ้า, เนรมิต, มารุต, สุรสิทธิ์ เนรมิตและมารุตพากันบ่นถึงเพลง "น้ำตาแสงใต้" ว่า ทำนองที่คุณโพธิ์และคุณประภัสร์ส่งมาก็ยังใช้ไม่ได้ ไม่ตรงกับความรู้สึก สุรสิทธิ์บ่นว่า เหลืออีก 3 วัน ละครก็ จะแสดงแล้วเดี๋ยวไม่ทันหรอก ข้าพเจ้านั่งฟังเขาสักครู่ก็ หันมาตีตเปียโน...

ท่านที่รัก-ความรู้สึกที่บอกไม่ถูกได้พานิ้วของข้าพเจ้า บรรเลงไปตามอารมณ์ ข้าพเจ้าก็ไม่รู้ว่าเป็นเพลงอะไร เพราะเคลิ้มๆ ยังไงพิกล ก็ได้ยินเนรมิตถามว่า

"หง่า ...นั่นเล่นเพลงอะไร"

ข้าพเจ้าสะดุ้งพร้อมกับนึกขึ้นได้ และจำทำนองได้ทันทีว่า เป็นเพลงที่ครูอมรตติ เป็นเพลงซึ่งข้าพเจ้าได้ฟังอย่าง ประหลาด ข้าพเจ้าจำได้หมด ในบัดนั้นข้าพเจ้าได้หันมา ถามเนรมิตว่า

"เพราะหรืออะ" เนรมิตพยักหน้าพลางบอกให้เล่นใหม่ ข้าพเจ้าก็บรรเลงอีกหนึ่งเที่ยว ทั้งเนรมิตและมารุตก็พูด ขึ้นว่า นี่แหละ "น้ำตาแสงใต้" ข้าพเจ้าดีใจ รีบจดโน้ต และประพันธ์คำร้องกันเดี๋ยวนั้น

มารุตขึ้น "นวลเจ้าพี่เอ๋ย"

เนรมิตต่อ

"คำน้องเอ๋ยล้ำครวญ"

แล้วก็ช่วยกันต่อ

"ถ้อยคำเหมือนจะชวน ใจพี่ทวนครวญคร่ำอาลัย" พอจบ ประโยคแรก สุรสิทธิ์ก็ร้องเกลาทันที ร่วมกันสร้างจบคำ ร้องในราว 10 นาทีเท่านั้นเอง สุดท้ายเพลงก็ทันละคร แสดง สมัยนั้นฉากสุดท้าย เมื่อทำนอง "น้ำตาแสงใต้" พลิ้วขึ้นคนร้องให้กันทั้งโรง แม้พันท่ายนรสิงห์จะสร้าง เป็นภาพยนตร์ก็ยังใช้ "น้ำตาแสงใต้" เป็นเพลงเอกอยู่

จะจริงหรือท่านที่รัก...ที่ผู้ใหญ่พูดกันว่า คนเราเมื่อถึง เวลาเคราะห์ดีหรือร้ายที่สุด มักจะมีผี มีวิญญาณมา เกี้ยวข้องเหมือนจะบอกให้รู้ล่วงหน้า บ้างก็มาเข้าฝัน บ้างก็มาทำให้สังหรณ์ บ้างก็ปรากฏให้เห็น บ้างก็กระซิบ บอกให้รู้

และจะจริงหรือ...ว่าในขณะที่ข้าพเจ้าเมาหลับหมดสติไปนั้น เป็นเวลาที่จิตสำนึกพักผ่อน แต่จิตส่วนลึกที่เรียกว่าจิตใต้สำนึกเกิดทำงานขึ้นมา..."

ทุกสิ่งสำคัญแก่ความทรงจำย่อมมีเรื่องพิเศษอยู่เบื้องหลังเสมอ หลังจากนั้นมั่นใจว่าท่านผู้อ่านจะฟัง "น้ำตาแสงใต้" ด้วยความรู้สึกซาบซึ้งเพิ่มขึ้นและจะไม่ลืมเพลงนี้อย่างแน่นอน

เครื่องเคียงอาหารสมอง

สองหนุ่มคุยกันหลังจากเข้าพักโรงแรมได้หนึ่งคืน "ที่ห้องไม่รู้เมื่อคืนเป็นอะไร ไฟดับทั้งคืน แอร์ก็ไม่ทำงาน ร้อนแทบตาย" ชายหนุ่มอีกคนหัวเราะท้องคืดท้องแข็ง "โธ่ก็...ไม่รู้จักเอาแผ่นในพวงกดูแจเสียบเข้าช่อง ไฟมันก็ไม่ติดซิวะ ห้องแอร์เย็นฉ่ำ เสียแต่ไม่มี ผ้าห่มให้ ต้องนอนทนหนาวแทบตาย"

ขโมยสองคนคุยกัน "เฮ้ยตำราจมา เร็ว โดดหนีทางหน้าต่าง" "แต่นี้มัน ชั้น 13 นะ" "รีบเข้าเถอะ เราไม่มีเวลาสำหรับเรื่องโศกลางแล้ว"

"ทำไมเธอถึงมาโรงเรียนสายอีกแล้ว" "ผมฝันว่าผมกำลังเล่นฟุตบอลแข่งกับอีกทีมอย่างดุเดือด จนต้องต่อเวลาค่ะ"

"บ๊อย นีมันเนื้อแกะหรือหมูล่ะ" "ท่านแยกรสชาติไม่ออกหรือครับ" "ถ้าฉันแยกออกจะถามเธออะไร" "เอ ถ้าอย่างนั้นมันคงไม่สำคัญอะไรมากครับว่าเป็นเนื้อแกะหรือหมู"

"สมศักดิ์ ถ้าสมบองให้หมาเธอ 1 ตัว และสมชายให้หมาเธออีก 1 ตัว รวมกันแล้วเธอมีหมากี่ตัว" "4 ตัวครับ"
"ลองคิดอีกทีซิว่าเธอจะมีหมารวมทั้งหมดกี่ตัว" "4 ตัวครับ" "แน่ใจหรือ"

"แน่ใจครับ เพราะผมมีหมาอยู่แล้ว 2 ตัว"

น้ำจิ้มอาหารสมอง

ชีวิตไม่ใช่หนัง หากพลาดพลั้งฉายซ้ำไม่ได้

(ข้อความจากสติ๊กเกอร์ หลังรถปิคอัพคันหนึ่ง)